

RÉGÉSZETI LELŐHELYEK RENDÉSZETI VÉDELME

1. Bevezetés

A művészet már az ősidóktól kezdve része az emberiségnek, azonban emellett párhuzamosan egy időben a kereskedelmük és fosztogatásuk is megjelent. A tűzvészek, vandalizmus és a forradalmak során jelentős mennyiségű szobor, festmény és lelőhely semmisült vagy sérült meg. A világháborúk gyakorolták a legnagyobb hatást arra a mozgalomra, mely eredményeként megjelent az igény a megrongálódott lelőhelyek, illetve leletek helyreállításra, őrzésére, továbbá megszületett a jogi szabályozás, mely bünteti a kulturális javak rongálását és a lopását egyaránt. Magyarországon átlagosan műtárgyak kapcsán 700-800 bűncselekmény és közel egymilliárd forintos kár történik évente.¹ Ezeknek az eseteknek egy része régészeti lelőhelyek illegális feltárásából ered, ezért fontos ezek védelme, megóvása. De vajon milyen eszközök állnak rendelkezésünkre ehhez? Sajnos a témában eddig kevés tanulmány született, mégis egy fontos, még megoldatlan területről beszélünk. Mind régészeti, mind rendészeti szempontból hiányos a legtöbb szakember tudása ezen a téren. E tanulmányban szeretném a témához a legfontosabb fogalmakat tisztázni, bemutatni, hogy az illegális ásatók,² illetve a régészek párhuzamosan milyen módszereket alkalmaznak a lelőhelyek felderítésére, továbbá, hogy ezeknek a módszereknek mi a hátrányuk. Fontos megemlíteni az illegális fémkeresőzést,³ illetve ennek rendészeti problémáit. Foglalkozom továbbá azokkal, akik a lelőhelyek rendészeti védelméhez hozzájárulnak, és sorra veszem, melyen nehézségekkel kell megküzdeniük. Hazánkban a kulturális javak illegális kereskedelme elleni fellépésnek a fontossága még nem jutott el sem a köztudatba, sem a rendészeti körökbe, mely a szakemberhiányt és a műkincsvédelmi rendszer kiforratlanságát is eredményezi. Céлом, hogy felhívjam a figyelmet a téma fontosságára, illetve hiányosságaira, hiszen az illegális ásatók sokszor a szakemberek előtt járnak, így fontos nem csak a szakértők képzése, de a megelőzés és a fejlesztés is.

2. A régészeti lelőhely fogalma, általános tudnivalók

Mindenekelőtt a legfontosabb dolognak tartom a régészeti lelőhely és az ehhez tartozó fogalmak tisztázását. A régészeti lelőhely az a földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatóak.⁴ A régészeti

¹ Buzinkay Péter: Célkeresztben a műtárgy. Konferencia előadás: Reneszánsz korszak előtt a műtárgypiac? Budapest, 2015. május 5.

² A régészeti lelőhelyek engedély nélküli, jogellenes feltárása, melyek sok esetben a lelőhely végleges pusztulásával járnak.

³ A fémdetektor engedély nélküli, jogellenes felhasználását nevezzük köznapi névvel illegális fémkeresőzésnek, továbbá ezek használóit illegális fémkeresőzőknek. Leggyakrabban ékszerek, régészeti leletek, numizmatikai értékek, továbbá háborús tárgyak után kutatnak a fémdetektor segítségével, melyet később illegális úton eladnak.

⁴ 2001. évi LXIV. tv. 7. § 35.

lelőhelyek védelmük és kezelésük alapján három kategóriába sorolhatók. Az első a védett régészeti lelőhely, mely miniszteri döntéssel, határozattal vagy e törvény alapján miniszteri rendelettel védetté nyilvánított kiemelkedő történeti és kulturális jelentőségű, nyilvántartott régészeti lelőhely.⁵ Ezen belül megkülönböztetünk kiemelten és fokozottan védett lelőhelyeket. Előbbi az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír, míg utóbbi, mely tudományos jelentősége mellett egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedően fontos.⁶ A második kategóriába az ismert és nyilvántartott régészeti lelőhelyek tartoznak, melyek a közhiteles nyilvántartásba vett, e törvény alapján általános védelem alatt álló régészeti lelőhelyek.⁷ A harmadik kategóriát pedig azok a régészeti érdekű területek alkotják, melyek természetes vagy mesterséges üregek és vízmedrek azon részei, amelyeken, illetve amelyekben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.⁸

A jogszabályok által definiált fogalmak után nem térhetünk ki az általános kérdések elől. Mi történik, ha valakinek a területén régészeti lelőhely kerül elő? Legegyszerűbb, ha telek vásárlása előtt az adott telket és környékét megnézzük a régészeti nyilvántartásban, melyet bárki kikérhet. Online is megtekinthető a védett ingatlanok listája, melyet jelenleg a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ jogutódja⁹ által kezelt Örökségvédelmi Nyilvántartás szolgáltat.¹⁰ Abban az esetben azonban, ha a területen szereplő régészeti lelőhely még nincs a nyilvántartásban, korábban ismeretlen volt, és a megtaláló bejelenti, akkor őt miniszteri elismerés illeti, mely oklevéllel vagy ezen felül pénzbeli juttatással is jár, a feltárás során talált lelet vagy objektum tudományos jelentőségével arányosan.¹¹ Fontos, hogy a pénzbeli juttatást a miniszter határozza meg, de figyelembe kell vennie a szakértői véleményeket és a napi piaci értékeket.¹² Feltétlenül meg kell említeni, hogy régész vagy történész végzettséggel rendelkező szakemberek nem részesülhetnek a felsorolt juttatásokban.¹³ Azonban sajnos a pénzbeli jutalom gyakran elmarad vagy az érték töredékét kapják csak meg, míg a telektulajdonosnak a régészeti feltárások költségeit fedezni kell. Így senkinek sem „éri meg” a lelőhelyet bejelenteni és a tárgyakat beszolgáltatni.

3. A lelőhely felderítésének előnyei és hátrányai: hogyan jutnak el az illegális ásatók a lelőhelyekig?

A fentiekből már megtudhattuk, mi a régészeti lelőhely, és mit kell tenni, ha felfedezünk egyet, akár a saját telkünkön. Azonban arról még nem esett szó, hogy hogyan tudjuk ezeket a lelőhelyeket felderíteni. Eddig be nem jelentett lelőhelyek leggyakrabban földművelés során bukkannak elő: szántáskora leleteket a gépek a felszínre hozzák, így sajnos a lelőhely megrongálódik és számolni kell a leletmozdulásokkal. Meg kell említeni,

⁵2001. évi LXIV. tv. 7. § 45.

⁶2001. évi LXIV. tv. 13. § (4) bek.

⁷2001. évi LXIV. tv. 7. § 23.

⁸2001. évi LXIV. tv. 7. § 29.

⁹2017. január 1-től három részre szakadt: Miniszterelnökség, Magyar Művészeti Akadémia, illetve a Budavári Ingatlanfejlesztő és Üzemeltető Nonprofit Kft.

¹⁰A védett ingatlanok online elérhetősége, Országos Építésügyi Nyilvántartás: <https://oroksegvedelem.e-epites.hu/> (Letöltés ideje: 2016.12.06.)

¹¹13/2015. (III. 11.) 12 § (2) bek.

¹²13/2015. (III. 11.) 12 § (7) bek. a-b.

¹³13/2015. (III. 11.) 12 § (4) bek.

hogy a régészek számára a legkedvezőbb a bolygatatlan terület, mert ebből tudják értelmezni a kontextust, így tudnak következtetéseket levonni. Ezért fontos, hogy ha lelőhelyet találunk, ne saját magunk ássuk ki azt, hanem jelentsük be a Forster Központ egyik jogutódjának, esetleg a legközelebbi múzeumnak. A lelőhely felderítésének talán legnépszerűbb formája a légi régészet, mely könnyebben segít behatárolni az objektumok méretét és alakját. Sajnos ezt egyre több illegális ásató is előszeretettel használja, mióta bárki birtokolhat drónt, illetve a technika fejlődésével manapság bárki számára elérhetőek azok a programok, melyekkel a földfelszín vizsgálhatjuk bárhol a világban. Egy másik, Magyarországon még kevésbé bevett eljárás a víz alatti régészet, mely szintén veszélyes a kulturális javakra, ha illetéktelen emberek alkalmazzák.

4. Légi régészet

A légi régészet egy kutatási módszer, mellyel a levegőben készült felvételek elemzése alapján tudunk régészeti lelőhelyeket meghatározni és bemérni. A légi régészet a két világháború között kapott szárnyra. A légi felvételeket a katonai létesítmények felderítésekor használták előszeretettel, majd a két világháború között, illetve után ezeknek a felvételeknek az elemzésekor több római villa, temető és sánc is kirajzolódott. Ekkor kezdődött meg a légi felvételek régészeti lelőhelyekre való kiértékelése a kutatás számára.

A növényzet által tökéletesen kirajzolódnak az egyes létesítmények, utak a pozitív és negatív anomáliák alapján. Ennek oka a növényzet eltérő víz- és tápanyagforrásán alapszik. Ahol kő, esetleg fából készült fal található a föld alatt, ott a növényzet eltérő módon jut a szükséges tápanyagokhoz, így sokszor a színük, illetve méretük is eltérő ezeken a vonalakon, így kirajzolva például az egykori épület alaprajzait.

Eleinte helikoptereken és más repülőkön készült felvételekkel tudtak csak dolgozni. Azonban a modern technológiai segítségével nem kell repülőre ülnünk, elég egy drón, melyre kamerát szerelve könnyen kaphatunk nagyfelbontású képeket, továbbá háromdimenziós földfelszíni rekonstrukciókat készíthetünk, melyekhez földrajz koordinátákat rendelhetünk hozzá. Ez a roncsolás - mentes kutatás manapság elengedhetetlen a régészeti területek feltérképezésére. Ami a drónok előnye, egyben a hátrányuk is: kicsi gépezetek, alacsony magasságon repülnek, így csak nehezen lehet érzékelni őket radar vagy lézer segítségével, továbbá olyan területekre is könnyen bejuthatunk a drónok segítségével, melyekhez nincs engedélyünk.¹⁴ Fontos megemlíteni, hogy a drónok használatára vonatkozóan még nem létezik egységes szabályozás a magyar joggyakorlatban, ami szintén elősegíti ezek felhasználását az illegális ásatók részére. Bár a törvény előírja, hogy a pilóta nélküli járművek legfeljebb 150 méteres magasság alatt történő reptetéséhez legalább 30 nappal a tervezett repülést megelőzően engedélyt kell kérni a légügyi hatóságtól, ám a gyakorlatban ezt könnyen ki lehet játszani, hiszen a légügyi hatóság a 70 kg-nál könnyebb eszközökről nem tart nyilvántartást.¹⁵ Sajnos ezeket a lehetőséget az illegális ásatók is felfedezték, és mint már említettem, a saját drónnal való lelőhelybeméréssel, illetve az internetes felületeken a földfelszín pásztázásával óriási lehetőséget adtunk a kezükbe.

¹⁴ Varga Attila Ferenc: A drónok, mint a kockázatmentes hadviselés eszközei. Hadtudományi Szemle. Budapest, 2013/2. 52. o.

¹⁵ Köszönet Mészáros Ferenc szíves szóbeli közléséért.

5. Víz alatti régészet

A „víz alatti kulturális örökség” fogalmába beletartozik minden olyan emberi jelenletre utaló kulturális, történelmi vagy régészeti jellegű maradvány, amely részben vagy egészében, időszakosan vagy folyamatosan legalább 100 éven át víz alatt volt.¹⁶ Ilyenek például a helyszínek, építmények, épületek, tárgyi leletek és emberi maradványok, azok archeológiai és természeti környezetével együtt; vízi, légi és egyéb járművek, illetve azok valamilyen része, rakománya vagy egyéb tartozéka, azok archeológiai és természeti környezetével együtt.¹⁷ Ebbe a kategóriába nem tartoznak bele a vízfénékre lefektetett csövek, kábelek, illetve az egyéb használatban lévő berendezések. A víz alatti kulturális örökség védelmét a legtöbb ország külön szabályozza, azonban általános, nemzetközi egyezmények is születtek, melyek közül a legfontosabb az UNESCO által kihirdetett törvény. Ebben olvashatjuk, hogy a víz alatti kulturális örökség kereskedelmi vagy spekulációs célú kiaknázása, illetve annak jóvátehetetlen megbolygatása gyökeres ellentétben áll a víz alatti kulturális örökség védelmének és helyes kezelésének alapelveivel. A víz alatti kulturális örökség értékeit tilos árucikk gyanánt kereskedelmi forgalomba hozni, adni-venni, illetve cserélni.¹⁸

Magyarországon is valós jelenség, hiszen például a Balaton és a Duna is bővelkedik roncsokban, egykor part menti településekkel és leletekkel. Ilyen például a római kori Helytartói palota és annak kikötője a Hajógyári-szigeten. Tóth János Attila, a magyar bűvárrégészet legnagyobb alakja például elárulta, hogy csak Győr környékén a kétnapos merülés alatt több mint 10 lelőhelyet regisztráltak, illetve Drávatamásinál 2006 óta 30 rönkhajót fedeztek fel.¹⁹ Ezekből a számadatokból is kitűnik, hogy még felmérhetetlen mennyiségű lelet rejtőzik a hazai vizek mélyén, melyek feltárása azonban szakemberek, pénz és technológia hiánya miatt még várta magára. E lelőhelyek ellenőrzését sem tudja senki biztosítani, ami pedig elengedhetetlen lenne az illegális feltárások és az innen előkerült leletek feketepiacra kerülése megelőzéséhez és megnehezítéséhez.

6. Az illegális fémkeresőzés

A légi módszerekről, illetve a víz alatti lelőhelyek védelmének problémáiról már szó esett, azonban nem mehetünk el a fémdetektort alkalmazó illegális ásatók mellett sem. A legnagyobb problémát ők jelentik, hiszen az előző két régészeti feltárást kombinálni tudják a fémdetektor használatával, mely vízben és szárazföldön is gyakorolható. Bárki számára megvehető az eszköz. Az interneten még szakmai tanácsokat is olvashatunk, hogy milyen típust, milyen terepre, milyen anyagok, illetve leletek megtalálásához érdemes alkalmazni. Sajnos még nem rendelkezünk olyan szakirodalommal, mely a régészeti és rendészeti szempontokat figyelembe véve, együttesen dolgozza fel a helyzet súlyosságát, illetve támpontot adna a szakemberek számára. Erre kíván rámutatni, illetve a téma jelentőségét felmérni és összegezni, továbbá a jövőbeli kutatást ösztönözni Hudák

¹⁶ 2014. évi IX. törvény 1.1.

¹⁷ Uo.

¹⁸ 2014. évi IX. törvény, Melléklet. I. Alapelvek. 2. Szabály.

¹⁹ Tóth János Attila. Régészeti tapogatózás a víz alatt. ELTE Régészettudományi Intézet. http://sirasok.blog.hu/2008/05/12/regeszeti_tapogatozas_a_viz_alatt (Letöltés ideje: 2017.06.28.)

Krisztina.²⁰ Munkájában rávilágít, hogy a hazai régész szakemberek sincsenek tisztában a jogszabályokkal, illetve, hogy manapság az internetes felületeken keresztül milyen úton-módon osztanak meg információkat a fémkeresőzők. Még találkozók és különböző versenyeket is rendeznek egymás között.²¹ Mi lehet ezeknek az embereknek a motivációja? Gazdasági ok, esetleg hobbi vagy kalandvágy? Az utóbbi két kategóriába sorolható fémkeresőzők még együttműködnek a múzeumokkal, azonban amint a gazdasági motiváció, esetleg a magángyűjtemény bővítése is párosul ezekhez, már az illegális csoportba lépnek át. A fém-detektorosok által használt online felületeket, fórumokat olvasva változatos dolgokra találtam. A legtöbbjük világháborús tárgyakat keres, ezek mellett azonban sok a pénzérme, ékszer és a régészeti tárgy a leletek között. A fórumokon egymást segítik tárgyak meghatározásában, eszközök ajánlásával, illetve magukat a tárgyakat árulják is nem hivatalos formában. Elmondásukból látszik, hogy minden esetben elég rövid időn belül visszanyerik a műszer árának a többszörösét.²² Azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül a fémkeresőzők azon csoportját, akik nem szeretnék a kincsrablók alapján megítéltetni, pozitív változásokat akarnak elérni mind a lakosság, mind a régészek felé. Több illegális fémkeresőző is „megtért”, illetve sokan már eleve hobbijuk miatt csatlakoztak a múzeumokhoz, ásatásokhoz. Legtöbbjük helyi lokálpatrióta, idősebb ember, aki amatőr régészként keresi fel a múzeumokat egy-egy lelőhely vagy lelet megtalálásánál.²³ Sajnos nem rendelkeznek szaktudással, ami veszélyeztetheti mind a lelőhely, mind lelet épségét, értékét vagy esetleg más emberek életét is, hiszen gyakran találnak háborús maradványokat és éles gránátokat egyaránt. Az illegális ásatások megfékezésének és az illegális ásatók visszaszorításának azonban a rendészeti védelem fokozása mellett a régészek, a múzeumok és a fémkeresőzők közötti bizalom kialakítása, a kapcsolatok megerősítése és közös, szerződéses munka lenne az alapja.

Az illegális és legális fémkeresőzők tevékenységével kapcsolatos problémák kiemelése után fontosnak tartom ismertetni a fém-detektorral való tevékenység legális útjának menetét. A használat előtt legalább öt nappal a lelőhelyet be kell jelenteni elektronikus úton a hatóságnak, valamint országos jelentőségű védett természeti terület esetén a működési területével érintett nemzeti park igazgatóságának.²⁴ A használatnak munkaköri leírás, akár cégszerűen aláírt megbízás vagy megrendelés alapján bizonyítania, hogy jogosan használja a műszert, így lelet- és lelőhely felderítésére is sor kerülhet.²⁵ A bejelentésben a következőknek kell szerepelnie: a fémkereső műszer használatával érintett terület lehatárolása EOVS rendszerben készült térképen; a műszer használatának tervezett ideje; a felhasználó igazolása arról, hogy feladatainak ellátásához szükséges a fémkereső műszer; végül pedig a műszer műszaki leírása és adatai.²⁶ Ezeket köteles a felhasználó a fémkereső műszer használatának ellenőrzésére jogosult szerv felszólítására bemutatni.²⁷ Bár a használatához engedély kell, mégis 2008-ban a forgalmazók minimum 4000 darabra tették

²⁰ Hudák Krisztina: Egy államhatárokon átvélő társadalmi probléma – A régészeti célú fémkeresés múltja és jelene Magyarországon. Határrendészeti Tanulmányok. 2016/1. 84-106. o.

²¹ Hudák Krisztina: i.m. 91.o.

²² Több internetes fórumon is nyilatkoznak egymásnak a tapasztalataikról, a bérlet, illetve saját műszer utáni visszatérüléstől stb.

²³ Hudák Krisztina: i.m. 92.o.

²⁴ 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet. 10. §. (1) bek.

²⁵ 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet. 10. §. (2)-(3) bek.

²⁶ 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet. 10. §. (6) bek.

²⁷ 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet. 10. §. (7) bek.

a használatban lévő fémdetektorok számát hazánkban, mely nyolc év alatt napjainkra 8 000-re nőtt, sőt, ez a számérték elérheti akár a 12 000-et is.²⁸

7. Lelőhelyek rendészeti védelme

A lelőhelyek és az itt talált leletek védelmére sajnos kevés rendészeti eszköz van a kezünkben. A védett régészeti lelőhelyek (földvárak, halomsírok)²⁹ állapotának ellenőrzését, megóvását mező-, illetve természetvédelmi örök végzik. Azonban nem csupán a lelőhelyek védelme tartozik a hatáskörükbe. „Egy fő természetvédelmi örre így átlagosan 372 km² működési terület, azon belül pedig 3400 ha országos jelentőségű védett természeti terület és 4600 ha országos jelentőségű védett természeti területen kívüli Natura 2000 terület, továbbá 150 régészeti lelőhely jut. Egy fő természetvédelmi ör tehát 8000 hektáron lát el konkrét őrzési feladatokat.”³⁰ Így nem várható el, hogy a lelőhelyeket folyamatos megfigyelés alatt tartásák, az illegális fémkeresőzőket, ásatókat távol tartásák ezekről a helyektől. A régészeti lelőhelyek védelméhez, illetve a régészeti alapismeretekhez tanfolyamokon keresztül jutottak, illetve jutnak hozzá a természetvédelmi örök, melyeket a Kulturális Minisztérium és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium kezdeményezett.³¹ A törvénymódosítások értelmében már a természetvédelmi és mezőörök is bírságolási jogkört tudhatnak a magukénak,³² a fémdetektorokat elkobozhatják, ha azokhoz nincsenek meg a feltételes engedélyek. A folyamatban lévő ásatási területek védelmére nincs egységes megoldás. Ahol lehetőség adódik, ott a telket éjszakára lezárják ahol azonban ez nem lehetséges, ott biztonsági öröket alkalmaznak a terület védelmére az ásatás szüneteltetése után.

Továbbá fontos kiemelni, hogy ha valaki akár fémdetektorral, akár anélkül talál egy tárgyat, és azt nem szolgáltatja be a felelős szervezetnek, vagy múzeumnak, akkor a cselekménye lopásnak minősül, mely három évig terjedő szabadságvesztés lehet, ha védett kulturális javak körébe tartozó tárgyra vagy régészeti leletre követi el.³³ A lelőhelyekről kikerült tárgyak vagy magángyűjtőkhöz, vagy a feketepiacra jutnak. Magyarországon gyakori, hogy különböző internetes oldalakon keresztül árulják a tárgyakat, és azok egy-egy vásár után teljesen kikerülnek a hatóság látóköréből. Sok esetben külföldön találunk gazdára. Sajnos azonban jelenleg még nincs kapacitás arra, hogy egyes szakemberek ezeket az oldalakat vizsgálják, és esetleg nyomozzanak az árulni kívánó személyek után. A kulturális javak védelmével foglalkozó szervek közé tartoznak a már említett Forster Gyula Központ jogutódai, a NAV és a Nemzeti Nyomozóiroda Műkincsvédelmi Alosztálya is.

²⁸ Nagy Mihály: A régészeti örökség védelme Magyarországon. In: Visy Zsolt (szerk.): Magyar régészet az ezredfordulón. NKÖM – Teleki László Alapítvány. Budapest, 2003. 34-35. o. V. Szabó Gábor: Kincsek a föld alatt. Elrejtett bronzkori fémek nyomában. In: Anders A. – Szabó M. – Raczky P. (szerk.): Régészeti dimenziók. Tanulmányok az ELTE BTK Régészettudományi Intézetének tudományos műhelyéből. (Bibliotheca Archaeologica sorozat) L'Harmattan. Budapest, 2009. 129. o. Hudák Krisztina: i.m. 87-88. o.

²⁹ A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 23. § (2) bek. E törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár.

³⁰ A természetvédelmi Őrszolgálat bemutatása és feladatai. Forrás: A Magyar Állami Természetvédelem Hivatalos Honlapja. <http://www.termeszettvedelem.hu/orszolgalat> (Letöltés ideje: 2016.12.12.)

³¹ Hudák Krisztina: i.m. 99.o.

³² 2016. évi XCII. törvény a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény és az azzal összefüggő egyes törvények módosításáról. A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény módosítása 43. §.

³³ Btk. 370. § (3) bb) Lopás.

8. Összegzés

A régészeti lelőhelyek védelme egy világszerte ma is aktuális téma. Magyarországon sajnos még gyerekcipőben jár a rendszer, hiszen ahogy a tanulmányban bemutattam, nagyon sok ágon hibás még a struktúra. Kevés a szakember, a mező és természetvédelmi örök túlterheltsége ellehetetleníti a lelőhelyek folyamatos védelmét. Ennek kiküszöbölésére szükség lenne a megfelelő eszközkészletre: a szakemberek és technológiai terén egyaránt. Megfelelő anyagi forrás birtokában éjjellátó térfelügyelő kamerákkal, esetleg drónokkal lehetne a lelőhelyeket megfigyelni, ami segíthet a megrongálódott lelőhely tettesének kilétét meghatározni, illetve elriasztani a feltárásoktól. Sajnos nem csak a lelőhelyek védelmére nincsenek emberek, de a tárgyak online felületeken való árulásának ellenőrzésére sem, ami nélkül nehéz a kulturális javakat védeni.

A régészek, illetve a rendészek sok esetben nem tudnak lelőhelyeket keresni, folyamatosan ellenőrizni azokat, így előnyösebb lenne a fémkeresőzőkkel egy bizalmi kapcsolat kialakítása, hogy ne a fekete piacra, illetve magánkézbe gyűjtsék a leleteket, hanem szolgáltatassák be őket. Több fémkeresőző is lelkes önkéntes, akik szívesen segítenének a védelem érdekében. Sajnos az egyre növekvő technológiai fejlettséggel az illegális ásatók és kereskedők kezébe adtuk a lehetőségek egész tárházát. Könnyen azonosíthatnak lelőhelyet drónnal vagy akár internetes felületeken. Kulturális helyeink védelmét a nemzetközi példákkal is párhuzamba hozhatjuk, ami segíthet a lelőhelyek védelmének fokozásában, további fejlesztésekre és javaslatokra tehetünk szert ezek által. Jó lenne a köztudatban is elmélyíteni lelőhelyeink védelmét, hogy megőrizzük és megvédjük kulturális örökségeinket.